

ՀԱՅԵՍՏԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԻ 1896 Թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ.

ՊԱՏԱՌԱՆԻ Ի ՀԱՅՈՑ ԹՂԹՈՅՆ ԱՂՈՒԱՆԻՅ

ՎՐԹԱՆԻՍԻ ԲԵՐԹՈՂԻ.

Պատուական գտելոցդ և վեհ հըռ-
չակելոցդ, որք զկարութիւն բերել յօժա-
րութեամբ յառարկութեան և զանտեղիս
բացասողք, նաև նմանք թուեցեալ՝ ի դէպ
է ինձ իմանալ կամօք հաւասար ընթացք ջա-
նի աթենականիցն, նորագունիցն լսօղս և
պատմիչս յարդեան ժամանակիս՝ ի մէջ հիւսի-
սակողանց տաղաւարողք, զբոլոր լսօղս տա-
րաբերմամբ ի մանաւանդն սակս ջամբեցեալ*
զի խորհրդոց սեւեռումն՝ Տէր Մխիթար Ա-
մարասու եպիսկոպոսու եւ Սիմոն Մեծ իւրեանց,
և թէ այլ եպիսկոպոսունք նմին համախոհակք,
և ուստ սրբոյ եկեղեցւոյ և ազատ մարդիկ կամ
այլք ի ժողովրդականաց միաբանակք՝ Յաք-
ոբանայ հայոց կաթողիկոսէ եւ ի Թեոդորոսէ
մարդպետական եպիսկոպոսէ, ի Ստեփան-
նոսէ Բագրեւանդայ եպիսկոպոսէ, ի Դաւթ
Սիմեոնայ եպիսկոպոսէ, ի Մովսիսէ Խորխո-
ռունեայ եպիսկոպոսէ, ի Բրիտանիորէ Ազա-
նունեայ եպիսկոպոսէ, ի Մատթէոս Ամատու-
նեայ եպիսկոպոսէ, և յայլ եպիսկոպոսաց և
յուստէ սրբոյ եկեղեցւոյ և յազատ մարդկանէ և
ի ժողովրդականաց, Ըղձամբ աղօթալիր և ուժ-
գին խնդրուածօք սրտի զտէրունեան հոգեխառն
ողջոյն համարձակապէս մեզ առ ձեզ ասել, քանզի
զրով մեզ ի ձէնջ պատմեցէք զձեր որպիսութիւնն
և զկամս, և թէ անհակառակք արդեօք զստեղ-
ծեալ հակառակութիւնն՝ զոր ընկալաք ի նախա-
րարէ միոյ սիւնոյ Գրիգոր անուն։ Քանզի և զար-
բանեկէն ձերոյ ասաց ի կերողոյ հրաժարեալ,
բայց մեզ բարեբարութիւն լնալ զուշակեցաւ
և կամաց շարժութիւն ի հաստատուն և ի
կատարեալ խոստովանութիւն երանելի նախա-
հարցն հասարակաց ի Բրիտանոս թէպէտ և
զլուս ի նմա զանազանեալ տեղեկացաք, և
թէ բոտ կարծեացա՞ր զոր առաքիցէ Աստուած
վայելուչ խոստովանութիւնք, թէ յաշակեր-
տաց բանին, բայց և յօտարաց եղեալք։ Ում ոչ

սրտալիր ուրախութիւն թուիցի, քանզի
նա աւելագոյնս անդր ևս անկումն խաւա-
րին* իշխանին է, և աշխարհի յողթու-
թեանն զբաշխեալութիւնս ի Պրկոզէն՝ ամե-
նեցուն առաւելագոյնս հնչեցուցանէ, թէպէտ
և ինքն անպարտելի է միշտ, քանզի նա
զայն ձայն տայ լսել թէ անդաստիարակ ամե-
նեքեան զուք որդի Աստուծոյ էք հաւատովն
ի Բրիտանոս։ Զի որք ի մի հաւատ միով հաւա-
տով նահատակեալք, թէ երկու կամ երեք
խմբեալք, զամենայն զինչ է խնդիր յանուն
Որդւոյ ի Հօրէ շնորհի ինքնին ևս եկեղեցւոյ,
որ մի մարմին եմք բազումք՝ արդար և բա-
րին, և ուղիղ խոստովանութիւն հաւատոյ է
հիմն ի վերայ հաստատուն վիմի եղեալ՝ ա-
ռեալ զիմաստութիւն յԱստուծոյ իմաստու-
թեանն, կատարեալ պրական հասակաւ զչափ
խոստովանութեան որ ի Բրիտանոս լիագոյն ընդ-
գրկելի որքան թողան ի մարդոյ ի շնորհէն,
որ ի յուղիս վատ ամբարշտութեան և ի հոդ-
մոց օտարաձայն վարդապետութեան անդըր-
դուելի մնայ։ Զայս զոյ իմանալ միաբանելն
ցնծութեամբ և երգով հրեշտակաց, և թէ
յերկրի են նոցա դասակից, զի զսրբոյ Երրոր-
դութեանն խորհուրդ անյաւելուած և առանց
թերանալոյ երգեն խաղաղութեան ծնեցելոյ
յերկրի ի բարձունս Աստուծոյ, և հաշտ
արարին մարդկան փառք ասիցեալ։ Քանզի ի
Պօղոսէ ուսայ այսպէս փոխադասել, նոյնպէս
անհարկելիք յեկիւն դասակից, զնոյն փա-
ռարանելով ի միութիւն, և են կամահաճոյ
ամենեցուն Արարչին։ Եւ թէ նոքա որպէս ցու-
ցաք սիրելիք, խնդութիւն և պսակ առաքելոցն՝
անպիտանքն ի հաւատս տարազիրք են ի յա-
ւիտենիցն յուստէ և խոտորեալք զկնի սա-
տանայի, քանզի զհետ երթեալք են այնր, որ
միշտն առեայ զձմարտութիւն և էութիւն
իւր ի ստութեան՝ ուրախութիւն այնց, որ խն-
դացուցանեն ի տարտարոսն ընդ չորքոտանեացն
բնութեան, քանզի թողին զարդարութեան
ճանապարհն դարձեալ հաւասարեցան անասնոց
անմտից։ Դարձեալ** սովեալք իբրեւ շունք
երկնից իջեալ հացէն՝ յածին յայրատա-
րար զբաշխաւ զեկեղեցեաւն Աստու-

* Օր. ջամբեցեալ։

* Օր. խաւարային։ ** Օր. դարձեալք։

ծոյ, զօղանջնն բերանօք իւրեանց զորս ոչ ունէր եկեղեցի. քանզի սուր է ի շրթունս իւրեանց յօտարացնել ի մօրէն ըստ ինքեանց և զայլս և առնել զբաժինս աղուխուց, զիւաց, որոց նման են, և զայն ոչ գիտեն թէ սուրբ նոցա ի սիրտս նոցին մտանն, և անհնարին կործանուամն լինի այնմ տան, զի ի վերայ աւաղոյ հիմնեցաւ. Բայց մեք, եղբարք, թէ ոչ տեսնէաք պառակտեալ զգեղեցիկ հօտ քաջն հովուապետի և գողն խարդախութեամբ ի գողունս և միշտ ի մէջ հեթանոսաց վասն անմիաբանութեան անուանն Աստուծոյ հայհոյումն՝ թերեւ զանվարժութիւն և խորհրդոցն զոչ քաջաբերութիւն փաստաբանեալք, ի պարսաւապիրացն բարս հայեցեալք, զմեզ հրաժարեցուցանէաք ասել, թէ ո՞վ ելանիցէ ի բարձրութիւն հաւատոյն բանի՝ գուցէ զՔրիստոս ըստ մեզ վայրաբերիցս հաւասարել, կամ իջանել յանդունդս իմաստից գրոց՝ ըստ մերում մեռելամտութեան զանծախապէս աղքատացեալն, որ ըստ մեր գոութեանն վերայ գոն գոյ ասելայսմ մտաց. իսկ զոռոգումն կաթուղիկէ առաքելական Եկեղեցւոյ հանապազարուխ, որ է բան հաւատոյ աստուածաշունչ զրոգք, իբր ի սրտի գրեալ ի նմա և արձանագրեալ անջինջ՝ ոչ տարակուսել ողջամտիցս զհայհոյոյս Բանին մարմնացելոյ արտաքս քեցեալ հանել յԵկեղեցւոյ Աստուծոյ, և զթիւր միտս խորամանկեալ զպէսպէս ուսուցանողս և զօտարաձայնութիւնս յառաքելոցն, և կամ զխօսս սպասաւորաց Բանին ի թիւր իմացումն զղջանալն՝ բազմաց ցուցանել և զգուշացուցանել զանձինս բարեմտաց. այլ և ձեր ըստ նախնեացն հարազատ եղբայրութեան գութ բռնի ձգեալ էա՞ծ զմեզ այսոր. Արդ՝ զրով ձեր առ մեզ ըզխոսաովանութիւն հաւատոյ կամեցաք համառօտս յիշատակել և առ նմին զՀոգւոյն սրբոյ վարդապետութիւնն գնել, ըստ մասին ի ճշմարտութենէն հեռանալ և կամ միաբանել յետ ծանօթանալն բազմաց. Տուր ինձ և զքո միտսդ ոչ զլայնանալն զուղիղն, և մի դասիլ ի հակառակող կաման, զի Եկեղեցւոյ Աստուծոյ ոչ է սովորութիւն. քանզի ի ձենջ գիրն ծանոյց մեզ այսպէս. Եկեղեցւոյ գուգնաբեա զմէնջ գահութիւն իմն ասելոյ՝ ամբաստանութեան

ճառ զմարդոյ տկարագունի էր նշանակեալ, և զմեր նմա հաւատալն իբր անիմաստ անմեղի գիրն համբաւեալ՝ եթէ ոչ թերի այլ լի նման ձեզ եմք ի հաւատս. զի առաքելքն և վարդապետք հասարակ և միապէս տւեաւրանեցին. Եւ ապա յետ սակաւ ինչ բանից սրբոյ Երրորդութեանն. յառաջ քան զյաւիտեանս զյեղութիւն էր աստուածաբանեալ՝ տարաբերմամբ. և յետ յորովից զմարմնաւորութիւն Բանին մեզ պատմեցէք զանազանեալ մրտօք, զոր վարդապետութեան միտս Եկեղեցի Քրիստոսի յառաքելոցն չառ և ոչ զբանս զբրոց ի նոյնս բունաձգեալ այլ զայլոցն յափըշտակեալ ի նմանէ որս, որ խօսին թիւրս ձգել զինի իւրեանց զաշակերտեալն. իսկ զայլ խօսան, որք ոչ ընդ սոսա միաբանին, իբր զպարզամիտս խաբելոյ, կեղծաւորութեան դուռն առ մեզ զհաւատացեալս փակի. և զի այսպէս է, այժմ պատուականք, միտ դիք խոստովանութեան ձերոյ ուր ձգէ և որպէս մեկուսացուցանէ ի Հոգւոյն սրբոյ վարդապետութենէ. Արդ՝ զՀօրէ ասել ամենակալ, կատարեալ Աստուած, արարիչ ամենայնի և այլքն՝ ձայնակից մեր են. իսկ յառաջագէտ և նախակարծ զնացուցանել՝ օտարին սերմն. զի թէ յառաջ գիտակ՝ կարծող ոչ է, և թէ երկոքեանն անհաս յեղութեանն ըստ քեզ մուտ և շարժումն՝ ուրեմն հակառակ կացին նմա. քանզի նախ գիտութիւն և յառաջ կարծիք միմեանց հակառակք և ի ներքս անկանի երրեմն և ստութիւն ընդունայնանալ կարծեացն և վրիպումն և իրն, վասն որոյ յառաջ կարծիքն վաղ և իսկ զնա գոյն քան զկարծողն, և նոյն և ի բանին. վասն զի ըստ կարծեաց բանաւորի և բանաշարժից և նորին զհետ երթայ. Ո՞րպէս ուրեմն ասէ կարծիքն և յամենայն եղեն, և ի կարծելոց բարութեանց միանգամայն վրիպել. և այլ այսպիսի կարծիք առ ամբարտաւանութեան մօտ տան և անօրէնութեան. Ապա է, ո՞վ ասացէ զայս յօ փոփոխեալ. և զայս յԱստուած ի Հայր յիմանալ, որ զգիւաց կատարութեամբն զանցուցանէ. Տիեառ ասէ, ես եմ՝ նոյն, որ յառաջինն և ապա ես եմ՝ Տէր, որ խօսիմ զարդարութիւն և պատմեմ զճշմարտութիւն. և թէ Ես եմ՝ Տէր Աստուած, որ արարի զյայսպայսն որ գալոցն են. և ի Դանիէլ նա

խաղէտ և զժամուկս տեսող: և զամենայն զիտակ զնա ցուցանէ: Իսկ զամենայն մերկապարանոց առաջի նորա կալն և՛ ի վերայ գալոց ինչ ժամանակաց իմանայցես՝ ապա նախակարծ զՀայր ասել անօրէնութիւն է: Ծմանապէս և զՈրդոյ ճոխութեանն անուանաւ որ ի ձենջ ասացան՝ ցուցցուք: Ասելն զՈրդի Համարոյականն՝ մշտենջենակից Հօր, մշտենջենաւոր Համարոյական ծնունդ և յառաջ քան զյաւիտեանս բովանդակ Աստուած, նոյն էութիւն, և Աստուծոյ զԱստուած ծնել միածին, և այլքն սոյնպիսիք ասացեալքն՝ այդ խոստովանութիւնք ընդ մեզ միարանին: Իսկ անդրանիկ միածին զնա ասել և անձաձանչ՝ Հեռի է ի կաթուղիկէ առաքելական եկեղեցւոյ բարբառոց: Բանգի անդրանիկը անուն զբաղումն նշանակէ, և առ նմին միածին մի միոյ, որպէս երբեմն Ստոյմոն թաղաւորութեամբն անդրանիկ ի մէջ այլ որդւոցն Դաւթի և ըստ Բերսարեայ մի ժօրն իւրոյ: Այլ և ըստ Ժամանակի ոմն նախ և ոմն միջին և այլն պակասութեան, և ինքն առաւելագոյն կրտսեր, նոյնպէս և կոյեանք նոցա իսկ անձաձանչդ առնուն նսեմութեանն ասի, և է նա ստուերը լուսոյ պակասութեան, և ոմանք պատուհասական որպէս խաւար անշօշափելի կալ յոգոջ զիշեր անգիտութիւն զբարի և ի կռապաշտութեան յաղտեղի զօրծս անկաննն է, որպէս զիւրք ասեն: Արդ՝ ո՞ր ի մոլեաց զայս ի Բանին կարծիցէ. քանզի յառաջ քան զմարդկանայն զօրմէ մեր խօսքս են, ո՞ւմ է անգրքանիկ: Ի ձեռն մարգարէին ասէ Հայր և Արարիչն: Ծն ևմ՝ Աստուած և չիք այլ ոք: Աստուած յորժամ լսես, մի՛ անբան և առանց Հոգւոյ կարծիցես: քանզի անգագութիւն է այս: Ո՛չ արդեօք լսիցես զի Հայր ցՈրդի ասէ: Ընդ քեզ է ինձ սկիզբն աւուրց զօրութեան քո՝ այս ոչ մի քան զմիւսն նախ գոյ: Իսկ ի վայելչութիւն սրբութեան քո՝ զաստուածութեանն հաւասարութիւն միութեան և յորովայնէ, որ է նոյն էութիւն բնութեան Հօր, զի որովայն և ծոց Հօր, յորժամ ասեն զիրք, վասն Որդոյ զնոյնութիւն, որ ի նմանէ է, նշանակէ ռեսուցանելով ի մերումն զմեզ, այլ ոչ Աստուածում է այս: Եւ յառաջ քան զարուսեակ ծնայն զքեզ՝ նախ քան ի կարգ անկեալ

օրաց ըստ լուսաւորացն է ծնեալն, յայտ առնելով զանսկզբնութիւնն, և անցանէ քան զմիտրս և զբան մարդոյ, և հրեշտակաց ծնունդն, և է միածին: Իսկ վասն Հոգւոյն սրբոյ ինքն ասէ, թէ յինէն ելանէ: Արդ՝ ո՞ւմ է նա անդրանիկ և որպէս ցուցաւ մի էութիւն Հօր և Որդւոյ: Լոյս ասի Հայր: Եղիցի լոյսն իարայելի հուր: Լոյս ասի Որդի: Էր լոյսն ճըշմարիտ և խաւար ի նմա չիք և ոչ մի: և ըստ զիտութեան զիտէ՝ որպէս Հայր զՈրդի և Որդի զՀայր նմանապէս, ապա անձաձանչ զնա ստոյն երեւի թշնամանողացն դասուց: Բայց մեք տրտմական հիացմամբ զգածեալ եմք, թէ ընդէր արդեօք ոստն բարւոյ զարաձայնութիւնս և որ վասն սրբոյ Հոգւոյն հակառակըս տալ դասել հնարեցաւ՝ թէ դադար առնու առ Որդոյ, և ապա դարձեալ զնա իշխան և պետ Աստուծոյ ասել: Եւ դարձեալ զանտանելի հայհոյութիւն՝ տարրական զնա ասել, և ընդ նմին ասել դարձեալ ոչ Հայր քան զՈրդի աւագ, և ոչ Որդի քան զՀօգի այլ միարան, միակամ և միախոհ, և զսոցին հաւասարսն սուրբ * Եկեղեցի դաւանէ ընդ նմա: Արդ՝ եթէ տարրական է և դադարէ առ Որդւոյ, և պետ իշխանութեան է Աստուծոյ՝ այլ ուրեմն էութիւն և գոյութիւն է. զի տարրեղինի հարկ է արարած լինել, և ի տարրեղինի բանաւորեցաւ շարժութիւն և ոչ պարզութիւն, և շարագրութիւն և ակախից դասումն՝ թէպէտե անեղծանելի ասացեր, և այսպէսն տըկար և աղքատ է, որպէս և Պօղոսն ասէ: Զիմարդ միւսանգամ դառնայք անդրէն ի տարերս ի տկարս: և թէ, որպէս նօթմէքն, և դադարէ առ Որդոյ՝ ապա և ի սկսանելոյ հանգելովն և դադարելովն լուծանէ յիւրն էութենէ, և կամ պակասեալ և թէ խառնեալ իմանայցեն, որպէս փայլակն ինչ ի մեծ խարոյկ՝ եղիցի շփոթութիւն: Թողից ասել զանհասարին հայհոյութիւնն, որ անդուստ իմանի՝ զԲանն և զՀայր ի տարերս իմուցանել, և նմա լինել Աստուծոյ պետ և իշխան՝ անդր է քան զուրուստիցն բարբառանս և այսպիսի կատալութիւն Սիմոնի կախարդական աստեայն է. քանզի թէ զՀոգւոյն սրբոյ զէութիւն և էութիւն և բաժանեալ զիմօք անբաժանելին,

և մտօք միայն որոշել որ ոչն որոշի՝ միաւորեալ
աստուածութեամբ, առաւելախաղացի հա-
ւասարմանն և է՛ ինչ, զոր և գութ վկայեցէք,
զի ի ներքս ածէ զօտար Աստուած. քանզի
նա ասէ. Զփառս իմ սյրում ոչ տաց: Այլ
որ փսն Երրորդութեանն յառաջ քան զյա-
ւաեանս ասացեալ՝ եկ փոխեմք բանիւս և
յաղաքս մարմնաւորութեան Որդոյ ասացեալ-
սին: Արդ՝ Որդին Միաձին անբաժանգակելին
բաժանգակեցաւ կամօք Հօր և Սուրբ Հոգւոյն,
ինքնակամն ի սուրբ յարգանց Աստուածա-
նին եմուտ և յարգանքին զԱստուած զին,
զհօգի և զմարմին միացոյց: Աստուած զէ թէ
Բանին Աստուծոյ ասեալ և թէ հոգի և մար-
մին մարդկայնոյս ասեալ միացեալ՝ այո՛, ընդ իս
ձայնակից ևս այգումեզ, մանաւանդ թէ յա-
ւելուս ի Հոգւոյն սրբոյ և Բարձրելոյն զօրու-
թեան հոգնաւորեալ: Իսկ զի կուսէն ի Հոգ-
ւոյն սուրբ անախտ առանց մեղաց աստուա-
ծախառն մարմին էա՞, այս միաք օտար են
յԵկեղեցւոյ, զի թէ մարմինն աստուածա-
խառն անախտ առանց մեղաց էր և ապա
առ՝ նախ ստեղծեալ՝ և ապա առեալ լինի,
բայց կամիս ուսանել զնոյնդ զմարմին աստ-
ուածախառն որ էա՞, ո՞վ էր այն խառնեայն
ընդ մարմնոյն. զի թէ յօտար Երրորդութե-
նէն ոք խառնեցաւ՝ օտարին է մարմինն որ-
պէս գութ ասեալ զի ընդ իւր ստեղծ, և
եթէ ի սրբոյ Հոգւոյն իմանաս զխառնումն
ուրեմն սուրբ Հոգին մարմնացաւ, զի որ խառ-
նեցաւ նոյն մարմնացեալ ասի, ապա թէ զԲա-
նին խառնեալ յառաջ ասեալ՝ ո՞վ առ զնա ի
վերջոյն: Եւ կամ զարձեալ փոքր մի յառաջ՝
յաջորդն որ ասէ, թէ Բանն Աստուած և Աս-
տուծոյ Բանն և իմամանուէլն և զայն խօ-
սըս՝ մինչև ցայն վայրն, թէ աստուածախա-
ռն Աստուծոյ մարմնափն ի Մարեմայ է, Զէմ-
մանուէլդ անուն Բանին, առանց մարմնոյն
իւրոյ՝ ո՞վ ուսուցանէ կոչել, և զարձեալ որ-
պէս ասեալ, թէ զառեալն ընդ ինն Է արար,
ըստ այնմ թէ, իմաստութիւն շինեաց իւր
տուն, Զի թէ ըստ Պօղոսի ասելոյն Զրիստոսդ
անուն մարմնացեալ Բանին առաւելացաւ, զո՞վ
շինեաց իւր տուն միաւորութեան: Արդ՝
զանց առնելով զնորա չարաչար միասն բացա-
յայտելոյ, զի իմաստնոց յայտնի է, ի Գրոցսրբ-

րոց վարդապետութիւնն փութացուք. քան-
զի իբրեւ եկն լրումն ժամանակին, առաքեաց
Աստուած զարդին իւր ի կնօջէ եղանիւ: Արդ՝
աւետաւորեցաւ կոյսն ի ձեռն հրեշտակապե-
տին Հոգւոյն սրբոյ գալ ի նա և ուժգնու-
թեամբ Բարձրելոյն Հօր հոգնանալ ի վերայ
նորա: Զանգի ծնունդն սուրբ զեկուցանէ և
Բարձրելոյն Որդի, և ասի Բանն մարմին եղեալ,
և զի մարմին անուն Զիրք մարդ ասեն՝ Եւ-
վէլ պատմէ, Հեղից ի վերայ ամենայն մարմ-
նոյ, և Բանին ի կուսէն մարմին եղեալ, և զի
Բանն Աստուած հոգի է, ձեր իսկ խոստո-
վանեալ, և զի մարմին ի սրբոյ կուսէն՝ հրեշ-
տակապետն զեկուցանէ. մարմին մինչ ասեմ
ընդ նմին իմա հոգին բանական և միտս և
զինչ ի մարդկանէ, և այսպէս իբր հոգի և
մարմին միացեալ, Բանն մարմին եղև, սաղմ
նառեցաւ որ իսկզբանէ Որդին Աստուծոյ՝ ոչ
ի կամաց առն և ոչ մարմնոյ ծնաւ կատա-
րելապէս ի սրբոյ կուսէն՝ կոյս պահելով ընդ
մարմնոյ զիւր մայրն. փսն որոյ և Աստուա-
ծածին ասի և կուսածին ծնունդն է: Որ ի
կերպարանս Աստուծոյ էր՝ զճառային կերպ
առեալ, ի նմանութիւն մարդկան եղեալ,
և ձեռով իբր զմարդ գտաւ, առանց մե-
ղաց: Եւ Որդին Աստուծոյ եղև ի զաւա-
կէն Դաւթի, վասն ըստ մարմնոյ՝ Սահմա-
նելոյ Որդւոյն Աստուծոյ, զօրութեամբ ընդ
Հոգւոյն սրբութեան: Աստ իմա ինձ և զոչ
փոխեալ յեթեմնէ, զՈրդի և զՀոգին աւեր,
որպէս առ Հօր հօգի Աստուծոյ, այսպէս և հօ-
գի Որդւոյ, և ի մարմնանալն Որդոյ՝ սոյնպէս
և զօրդի ի Հօր և զՀայր յորդուջ, բայց ոչ
զՀայր մարմնացեալ ասեմք, և ոչ զՀոգին սուրբ,
այլ զԲանն Աստուած: Զանգի համբակ դեռա-
ծիլմն, որպէս ասացի, յառաջ քան զարուսեա-
կն մարմնով, հոգւով մտօք զգայութեամբ
ծնանի, և անուն կոչի՝ ընդ մեզ Աստուած:
Ո՞վ նոր խառնմանն անյեղ, որ յԵրրորդութեան
ոչ այլ տեսանի, և յերկրի ըստ մեզ տայ ա-
ւետիս հրեշտակն Տեառն, թէ որ այսօր ծնաւ
Տէր է Թիսուս որ է Զրիստոս, և ըստ մե-
րումն Փրկիչ, որ է Օծեալ: Արդ՝ ո՞վ է որ
պատմէ ըստ ձեր յառաջ ասելոյն, կամ զաս-
տուածախառն մարմինն առնուլ և կամ զԷմ-
մանուէլն առանց մարմնոյն Աստուածն Բանի:

և կամ զմիաւորութիւնն նորա ասել՝ որպէս իմաստութիւն շինել տունս շինի կաթնասուն որ յառաջ քան զյաւիտեանս և յորովայնի Բարձրեան երգեալ ի Զաքարիայ, որպէս զմերն ի մարմնանայն յանձն առ կրել՝ աճէ լի իմաստութեամբ, քանզի իմաստութիւնն Հօր ինքն և շնորհք Աստուծոյ Հօր ի վերայ նորա զի նա իսկ է շնորհն երեւալ, և այսպէս ընդ ամենայն տիս Հասակի ածմամբ անցեալ զի առ մեզ պարտաւորութեանն տեղի ոչ լիցի Մի քեզ առանց վկայութեան թուեսցին ասացեալքս զի ի Գրոց է և չէ ի Ժաժուի Դարձեալ յիշատակել ձեր յայսմ վայրի թէ լինի Հպատակ Հօր և մօր իւրոյ հրեազանդական աստուածախառն մարմնովն թուիք մեզ երկուս ցուցանել, մի զայն, որ Հպատակն լինի և միւս զհնազանդական զաստուածախառն մարմնն, իբր օգնականաւ վարեցեալ, և զի վերադոյնն արարեալ է զսորա հարցումն, արդ՝ զայս խնդրեմ. ով ուսուցանէ զայդպիսի նոր վարդապետութիւն, զոր առաքելոցն չէ խօսեցեալ, զարդեօք զառմանդ կարծիս այնու նմանութեամբք իմացայք՝ առանց ածմանն զհրամանն ընկալեալ նախնայն և թէ Առ յինքն զինն իւր կամ թէ Առ իւր կին և եւ երեքեանն մի մարմն և մի հօգի՝ ըստ Մաղաքեայ, և որպէս Յակոբ երկրպագութիւնն Յովսէփայ Հառքելիւ կատարէր զերազոյն մեկնութիւն: Այսպիսի մօօք համարձակութիւն բերեն ասել ոչ իջեալ մարդացեալ և ոչ ծնեալ այլ այնպէս իմանալ իբր զմարդ օք, որպէս ի հնումն զիսրայէլ անդրանիկ որդի իւր կոչէր, այլ քան մի լիցի անաստուածութիւն է այնպիսի իմանալ: Իսկ աւանդօղքն մեզ զիւրեանցն առեալ ի կերպին Աստուծոյ եղևան, զկերպ ծառային առ և նա եղև ի նմանութիւն մարդկան և կերպարանաւ իբրև զմարդ զբաւալ և զնա ասացին լոյս փառաց և կերպարանք էութեան Հօր և թէ՛ Որով ամենայն ինչ եղև և զնա՝ Մի Տէր Երեսու Բրիստոս որով ամենայն և մեր նովաւ ուսուցին մեզ և ոչ այդպիսի կարծիս Գրեալ է ձեր և վասն մկրտութեանն թէ իբրև երեսնամեայ լինի մըլլրտի ձայն Հօր յերկնից վկայէ, Հօգին աւանակերպ իջանէ, այս ինձ զուսուցեալսն

յաւետարանացն ասեալ: Իսկ զՀոգւոյն սրբոյ պատի բերել զայդ ոչ ուստեք լուայ յԱստուածաշունչ զրոց յԵկեղեցւոջ, քանզի որ բնութեամբ Որդին Աստուծոյ է և ի վերջոյ Ժամանակի ի կնոջէ ծնաւ ըստ մարմնոյ՝ և Հօգին նորին հօգի որպէս Հօր թէպէտ և դիմօք ի բարձունս ընդ Հօր, ում բերէ պատիքանքի պատի յանարգութենէ, ձոխացելոյ բերի և զոչ պատուեալն ի պատիւ հասուցանելոյ այլ ոչ այսպէս. քանզի Երեսու Բրիստոս երէկ և այսօր նոյն և յաւիտեանս. բայց որպէս եղև մեզ ճանապարհ նորոգ ուսուցանէ մեզ զվերապին ծնունդն յաւազանէ: Արդ՝ Որդի մկրտի ոչ ի մաքրութիւն, այլ յօրինադրութիւն. գնոյն մեզ Հօր ձայն յերկնից, Հօգին ազանակերպ իջմամբ՝ թէպէտ Մկրտչին ուսուցանէ Հայր և Հօգին, թէ որ ի բարձունս Որդին է մարմնացեալ. այլ զմեր որդեգրութեան մեծութիւն յայտնեաց աւազանաւ: Արդ՝ զոչ զրեալսն ընդէր հարկիք ասել և ջանայք զանօրէնութիւն Փրկչին այլոց լինել, և ապա յետ այսոց բանից ի վերայ բերէք, թէ Հայր իմ ցայժմ գործէ և ես գործեմ: Իսկ քայցնուն և վաստակիլն աստուած ընկալ մարմնոյն՝ զմարմն Փրկչին մերոյ Աստուած ընկալ չէ ուրիշ աւետարանաւ, այլ կենդանացոցիչ և կամ զնոյն իսկ զԱստուած մարդ. բայց թէ զամենայն լրումն աստուածութեան ի նմա բնակեալ զայդ ասել կարիցես ուրիմն ոչ իմանացես թէ զմի աստուածութիւնն մարմնապէս ի նմա լինել ասես. քանզի ընդունող յընդունողի անհնար է լինել որպէս ասեն թէ էք դուք նովաւ լցեալ: Իսկ որ զաստուածաւկայելուչսն զաստուցանեն իբր Բանին և զտնտեսութեանն տնօրինութիւն մարմնոյն մարդոյն՝ արժան էր ասել ըստ քեզ զի առն և միտա ունէր և համարձակեցուցանել թէ Աստուած որ հաստատեաց զձագս երկրի ոչ քողցիցէ և ոչ վաստակիցի և ոչ քուն է պահապանն Դարայիլի և փոխանակ քրիստոնէի լինել հրէայ ըստ թրիստութեան. և թէ ոչ որ կարէ տեսանել զԱստուած, և ուրանալ զգիրն որ ասէ. Տեսաք մեք զնա և ոչ գոյր նորա տեսիլ և ոչ փառք և տեսակ նորանուագ քան զամենայն որդեոց մարդկան, որոց զազգա-

տոհմն չկարէ որ պատմել, և դադարաւորութիւն մեծատանն և զթափումն, անձինն որ յէութեան աստուածութեանն էր, և մանաւանդ զոտս և զձեռս, որով զնշանս արար, զի ոչ է այս ի բնութեան աստուածութեանն, Ապա թէ զբանն Աստուած մարմնացեալ ասեն, յորում էր հոգի բանական, միտք ըստ մարդկութեանս, նոյն ոտիւք որ վաստակեցան՝ և ի վերայ ծովուն զնաց, և ձեռքն աշխատողք կաւ արար և եղ ի վերայ երեսաց կուրին, և զնոյն կաւն ակն ստեղծագործեաց, զի ծանիցես դու թէ որդառաջին մարդն՝ տեղծ՝ նոյն է երեւելն ըստ մարմնոյ, ապա եթէ երբեմն Աստուած և երբեմն մարդ կարծիցես, ոչ կարե՞ն զնա անմեղ ցուցանել, զի մարդոյ միտք ի վայրկեան յեղումն ընդունին ի չար և ի բարի, Արդ՝ մի լիցի օտարաձայնս իմանալ, արտաքս յայնց քան զոր ուսաքն, զի միում դիմի մարդ կացելոյ զաստուածավայելուչսն և զըստ տնտեսութեան քարոզեցաւ, Բայց հարկաւոր է և զհաւատալն ձեր փրկաւետ չարչարանաց Փրկչին՝ որպէս ծանուցէքն առ ձեզ, երկրորդել, բայց զի կրկնաբանեալ զնոյն միտս յօլովէ, ի մի տեղում ջուլցուք, Արդ՝ ասացեալն այս է, թէ մինն կամօք Հօր և սուրբ Հոգւոյն եկն ի խաչն, և մեք այսպէս ասեմք, թէ սուրբ Զրիստոս Աստուած որ խաչեցար մարմնով, և զչարս անմահ և առանց չարչարանաց, և Որդւոյ խաչակից անարգութեամբ համարեալ և ոչ ցաւեցուցեալ, զի զէութիւն զաստուածութիւն Որդւոյ անմահ և առանց չարչարանաց ասեմք, բայց զՈրդւոյ զաստուածութիւնն, զէութիւնն, զանմահութիւնն և զհոգին ոչ ի Հօրէ մեկնեմք, և ոչ ի խաչէն, և ոչ ի գերեզմանէն, և ոչ ի յիւր մարմնոյ, և թէպէտ չմեկնեմք ի մարմնոյն՝ զանշարարելին ի չարչարելումն չապանանեմք, այլ զչարչարելին յանշարարելումն չարչարեմք, Արդ, փոքր ինչ հարցից և մանաւանդ ըստ հետազօտութեանն զի վերայ իսկ մեր հասեալն, զՈրդի Աստուած խաչակցեալն կամաւ անարգութեամբ համարելն՝ որպէս է ուրեմն հանգոյն Սանուիէլին, որ ասէրն Աստուած, թէ Ոչ գրեզ անարգելին այլ զիս, կամ որպէս յառաջագոյն ցօղոսն ասէր, ի կոփահալածն առնելոյ զառաքեալսն, թէ Զի՞ հալածես զիս և որ այլք

այսպիսիք, Ապա չէ ինչ ընդ մէջ ասել, թէ վաղ իսկ էր մարմնացեալ, զի դորին համարելոյ ասելոյ զհետ երթայ ի ծննդեանն օրինակ և կոյսն մնալոյ մօրն, եթէ զօրութեամբ և ոչ զործով և զիս անդամն Զրիստոսի լինել, և զամենայն իսկ կիրան ըստ տնտեսութեան, և յազարութիւնն զմեզ կոչելն շնորհիւն չեւ ես է, Այսպէս և ասացեալն, թէ հանգերձ Հոգւով սրբովն անմեկնելին ի խաչէն և գերեզմանէն, և ի մարմնոյն և յամենայն ուստեք, զի թէ որպէս սուրբ Հոգին էր ի մարմնի Բանին, և ի խաչին և ի գերեզմանին, և զԲանին Աստուծոյ մարմնանալն, և ի խաչին և ի գերեզմանին զլինելն նմանապէս ասիցես՝ ըստ այդմ՝ և յառաջ քան զմարմնանալն խոստովանէին աստուածապատշաճ և ուղիղք արդ և մինչև յաւիտեանս, և յուրստ զիշխես լինել զլուծմէն, նորա մեղ բուրիցս առնել, և զինուն զամենայնսն և զըրեւակէն նոցա ի սուրբսն՝ ապա և սուրբքն սպանեալք, և կամ որ սպանանին՝ զնա պիտի ասել, վասն զի զիւր կամեն վասն նորա մահու զՊետրոսէ ասելն իմացուցանէ, թէ Ե՛կ զինի իմ, և զամենայնսն՝ վասն կալոյն և թէ որպէս ասէքն կամելովն մի այս է՝ ապա անհամարք քրիստոսք եկեալ են և զալոց են, և այլ ես համարեալոք նշանակէ զամենայնոք ընդ ի սա միշտ և զմիջոց երկնի և երկրի իսկ քարինս և նետս տաքել յուրեք՝ որ ուրեմն և զայն իւր համարիցի, իւր թէ ծեծեալ և խոցոտեալ նոքօք, քանզի ընդ զամենայն անմեկնել և մարդիկ արժանիք, և կամ հաւք և կամ այլ կենդանիքն այնպիսեօքն ծախեալքն, ապա և այս չարչարելիք յանշարարելումն չարչարին, և անհուն աստուածք այլ և այլք աղանդաբանին մեզ պաշտելով՝ մտացածնոց յիմարութեան խօսք, ուր քարոզի աւելի քան զգրեալսն իմանալ, Եւ զարձեալ ըստ ասելոյդ, թէ զՀոգին սուրբ և զՈրդւոյ աստուածութիւն ի մարմնոյն և յամենայն ուստեք չմեկնեմք՝ կարծիս տայք ասել վասն համարեալութեան ցուցանելոյ, թէ և Հոգին սուրբ մարմննացաւ, քանզի գերկոսեանն ի մի յընթակալումն պատմեմք, Այլ ոչ այդպէս ուսուցանէ

վարդապետութիւնն Հոգւոյն սրբոյ. զի թէպէտ
և սուրբ Հոգին Բանին մարմնացելոյ Հոգի ա-
սիւ ըստ այնմ թէ ԶՀոգին Քրիստոսի ոչ ունի.
և ԶՀոգի Որդւոյ իւրոյ առաքեացն. այսպէս
և Հօր Հոգի ասիւ և զիմօք որոշեալ մեզ
պատմիւ այլ ոչ զատանի ի Հօրէ և յՈրդւոյ. և
թէպէտ անդատանելի է. այլ ոչ միում մարմ-
նի Որդի և Հոգի և ի խաչի և ի դերզմա-
նի իրր թէ մարմնացեալ զյառաքելոցն և
ի մարգարէիցն ասաց. բայց միայն զՈրդին Աս-
տուծոյ զԲանն Հօր մարդկացեալ գրեցին: Եւ
զի այսպէս է՝ լուր Փիլիպպոս ցնաթայել ասէ.
Զորմէ գրեցին Մովսէս և մարգարէքն՝ գտաք
զԵփուս ի Նազարեթէ. և զի նոյն է Բանին Հօր
մարդկացեալ որ խաչեցաւն. Մովսէս պատմէ՝
ասէ. Բայ զկեանս ձեր կախեալ զփայտէ յան-
դիման ձեր. Զոր և Յովհաննէս մեկնեաց. Սա
է. ասէ. ճշմարիտ Աստուած և կեանք յաւի-
տեանկանք. և Երեմիա զկեանս իւր մեռու-
ցանել ի գրի ասէ. և վիրաւորել և պատժել զնա.
որոյ զազգատոհմն նորա ոչ որ կարէ պատմել
գոչէ Եսայի. և զՏէրն փռաց խաչեալ պատմէ
Պողոս զոր այլուր լոյս փռաց կոչեաց՝ և ի
կերպին* Աստուծոյ էր. որպէս պատմի մի ըստ
միովէ՝ զինքն թափեաց. հնազանդեաց մահու և
խաչի. Եւ զի ոչ ըստ ամենայն ուրեք լինելոյն
էր Որդւոյ աստուածութիւնն յիւր մարմինն.
որպէս ասացէքն. այլ Բանն Աստուած մարդկա-
ցեալ՝ եկ տես և զաւետարանացն զբարբառս.
Քանզի Ղուկաս յետ գրելոյն ականատես լինել
զԲանն նորին սպասաւորացն՝ զազգարանու-
թիւնն այսպէս էր՝ Եփուս որոց կարծէր որդի
որ ի Եփեսոսիայն. որ յԱդամայն. որ Աստուծոյն՝
ասաց. զի որ յայտնի էր. նոյն մարդացեալ և
ի հովուացն տեսեալ և ի խաչ ելեալ ասաց. և
Եփեսոսնէս զԲանն մարմին եղեալ և զկեանսն
յայտնեալ՝ զնոյն ասաց խաչեալ և եղեալ ի
գերեզմանի. որպէս Երեմիա յառաջագոյն
պատմեաց. թէ տեսեալ զմեռեալսն յաւիտե-
նից՝ ինքն էջ առ նոսա ի հող աշխարհի. զի
կեցցեն. և Աստուած մարդացեալ այնպէս
յաղթեաց զօրացեալ մահու և ապականու-
թեան. և եհատ զարտօսը յամենայն երեսաց.
Իսկ թէ Հոգին սուրբ այսպէս ուսուցանէ

յԱստուածաշունչ զիրաւ և ոչ մարդ աստուա-
ծազգեաց. որպէս Ստեփաննոսն Հոգւով սրբով
մեռանէր՝ չարչարելին յանչարչարելումն զհան-
գոյն ամենայն ուրեքն լինել. էր ի մարմին ի
խաչին և ի դերեզմանին. հանդերձ այլովքն՝
զայդ ո՞վ որ ոչ ասիցէ թիւր վարդապետու-
թիւն. Եւ եղեալ ի բանսդ ասացէք. զբեռն
ոչ ի զօրութեանն անմահութեան հարկանմբ.
Իբրեւ թէ ի ցաւեցուցանել. այլ աստուածա-
ցեալ մարմինն՝ բազում անգամ ասա-
ցաք. զի թէ աստուածացեալ մարմինն
այլ է. և զօրութիւնն անմահութեանն այլ
որ թուիմ՝ քեզ ասելն զԱստուածն Բանն՝
սոսկ երկուս ուրեմն պատմել ձեռնարկէք.
մի մարմնեղէն Աստուած և միւսն զօրու-
թիւնն անմահական Աստուած. Բայց զպար-
զամիտս խաբէք. թէ զօրութիւնն անմահական
անհաղորդ է մարմնոյն՝ մինն Աստուած է և
միւսն մարդ. իսկ ապա ո՞ւր է միանալոյն ձեր
բան. զոր վերագոյն փոքր մի խոստովանեցէքն.
բայց մեք նախ օրինակաւ ինչ կամիմք հար-
ցումն առնել. թէպէտ և ոչ պատշաճ է. հուր
եթէ ի բնութեանց իւրոց զատցիւ ի ջերմու-
թենէն. և ոչ սովորութեան նիւթն մնացեալ
է՝ կարիցէ՞ կոչել հուր. և կամ ձիւն ի ցրտու-
թենէն և ի սպիտակութենէն՝ կարիցէ՞ կալ շո-
շափելի նիւթն և զձիւնն ունել. արդ՝ որպէս
սոցա երից տեսակաց ի մի բնութիւն եկեալ
առանց զատուցման զզոյութիւնն ցուցանեն. *
և զատուցանելն ջանալ եղծումն գործէ՝ իսկ
երեւելոյ արեգականն ի բարձանց արդեօք ոչ
առաւելագոյն զմիաւորութիւնն ունիցիս ի միա-
սրդ. Զի և յարեգականէ թէ զատցի ճառագայթ
լուսոյ ջերմութեամբն՝ զնոսա՞ն տարնն առանց
այնց ոչ ասի արեգակն. սոյնպէս թէ զատցի
Աստուածն Բան ի մարդանալոյն իւրմէ՝ ծը-
նեալն ի կուսէն ոչ Աստուած մարմնացեալ. այլ
մարդ ընդ մեղօք անկեալ. Զի թէ միաւորութիւն
Աստուծոյն Բանին եթող մարդոյն միտք ըստ
այլոց. որպէս ասացաք. ի վայրկենի մերթ ի
չար և զարձեալ ի բարի փոխելոյն ոչ դադա-
րեն. տպաւ և ոչ առանց մեղաց էր. ոյլ քաւ լի-
ցի՝ արեգակն միշտ արեգակն եկաց. որպէս պատ-
մէն Զաքարիայ. քանզի առաքելոցն ցուցեալ

* Օր. որ ի կերպին.

* Օր. տեսանել ցուցանեն:

զոտս և զձեռս ի վերնաաանն՝ Աստուած
փայեւարար ի մտանելն զնոյն ուրեմն վարդա-
պետաց, և թուամաս տեսեալ զտեղիս բեւե-
ռացն և զխոցումն կողիցն՝ Տէր և Աստուած
իւր խոստովանեաց. վասն որոյ երանեաց Տէր
զայնս որոյ ոչն տեսեալ և այնպէս հաւա-
տասցեն, որպէս տեսողքն՝ առ տեսեալն բար-
բառեցաւ. Բայց Բանին մարդկացեւոյ մարմնոյն
և հոգւոյն, որ երեսաց մերոց է Տէր, զբեւեռան
թափանցանց առնել ասել՝ ո՛ւմ ոչ յայտնի է
յիմարութիւնն. քանզի զմարդիկ խեղս մի և
կամ երկու անգամօք՝ ոչ ասեմք և միւսն ընդ
նմին խեղեալս. և կամ խոցմամբ և բեւեռօք
ի փայտի մեռեալք այժմ և կամ ի հնումն՝
ոչ որ կարէ ասել զոգիւսն ընդ նմին բեւեռեալս
և խոցոտեալս. իսկ յառաջ քան զմարմնա-
նայն որ էութիւն Բանին էր՝ խառնեալ և
միացեալ ընդ իւր մարմինն ի մարդկանայն,
զիարդ վիրաւորեսցի: Այլ անհնարին է ասեք
այդպէս խոստովանութեամբ զնա առանց վի-
րաւորութեան ասել. հաւանեցիր յորինակեզ,
և զխոստովանութիւնն որպէս զիրք Աստուա-
ծաշունչք ուսուցանեն մի թիւրեր ի մօացն,
և թէ յաղթիս՝ զանօրէնութիւն նորա ի քրն-
նել յանձն առ. քանզի դու և ամենայն իսկ
մարդ կարիցեն ասել զինքեանց զբնութեան
էութիւն, որպէս հոգին ընդ մարմնոյն խառ-
նեալ և կամ շունչ ընդ ջիւս ներգործեալ
օժանդակէ նմին մարդոյն և կամ թէ լոյս
արեղական և կամ ճրագի, ընդ ական յատա-
կազունի միաւորեալ զտեսութիւն գործէ: իսկ
անօրէնութեան նորա սոսկալի ումեք զթուի-
ցի, և ի վեր քան զիւր միտս և զբան: Ապա
թէ ոչ իմա ինչ թէ յարգանդի կուսին որպէս
մարմին ինքեան հոգւով և մօօք լինել և զի՛նչ ի
մարդէ սաղմնացեալ էր* Բանն Աստուած ի հոգ-
ւոյն սրբոյ յամենայն մարդկանէս ի սկզբանէ
լինելութեան մարդոյն և որք ի ժամանակիս
մինչև ցկատարածս՝ Աստուած մարդացեալ
ծնանէր, առանց մեղաց, հասակաչափ միոյ մար-
դոյ, որպէս Պօղոսն պատմէ, որ ոչ է հրէայ
և ոչ հեթանոս, խուժաղուժ, սկիւթացի, ծա-
ռայ, ազատ՝ այլ ամենայն ուրեք Զրիստոս է: Ու-
նին ինչ ասել զորպիսութենէն. ապա իման և զայլ-

սրն, թէ են մեզ անհասանելիք, և մի՛ խօսիր.
վասն որոյ մարդարէն ի անտեսութիւն նորա
հայեցեալ երկնիւր, և զարմանալ ասէ.
ապա հաւատ պիտոյ է և ոչ քննութիւն:
Յետ այսր հակառակող արմանս նշանակեալ
էր, թէ սոքա ասեն՝ սուրբ անմահ Աստուած
որ խաչեցար, անմահ էր ասեն և մեռաւ հո-
գւով և աստուածութեամբն՝ մի բնութեամբ:
Արդ՝ եթէ հակառակողս զմեզ կոչէք և թէ
զայլ որ, որպէս ցուցաբք ձեզ զրով, ըստ Աս-
տուածաշունչ զրոց վարդապետութեան, զխոս-
տովանութիւն հաւատոց մերոց յՈրդին Աս-
տուծոյ՝ թէ բիւր անգամ հարցանէք զնոյն
երկրորդեմք: Բանն Աստուած միւսնոյն էր, որ
զամենայն ըստ տնտեսութեանն և զնշանն նա
գործեաց. բայց ո՞վ որ է թերութեան, որ
ի վերայ մարդոյն չգիտէ զմահ, թէ որոշումն
հոգւոյն ի մարմնոյ է, և մարմնոյ յերկիր լու-
ծանէ, իսկ հոգին կենդանի և անապական,
որպէս զիրք ասեն զնահապետացն, թէ պա-
կասեալ յաւելաւ ի ժողովուրդ իւր, և զոմանս՝
եթէ յաւելաւ առ հարս իւր, իսկ վասն մարմ-
նոյ՝ եթէ զապականութիւն ետես. քանզի
մարդոյ հոգւոյ յանզգայական լուծումն ոչ որ
գիտէ, զի Աստուած միշտ կենդանեաց է Աս-
տուած, և որպէս ինքն կենդանի է և կարող
ոչ փոխեցաւ և ի մարդկանայն, բայց մեռաւ
զիւր զմահն, և պարտեաց զմահ, և վասն զի
միութիւն՝ ոչ Բանին միայն, զասն այնորիկ
Բանն Աստուած ողովն իւրով առ ի մարդկա-
նէ երևեցաւ ի զժոխս, արգելեալ ողոյն՝ յոր-
ժամ ներէր նոցա Աստուծոյ երկայնամտու-
թիւնն, որպէս ասէ Պետրոս, և այնպէս ա-
ւերեաց զգժոխս. և Աստուած մարմնով ի գե-
րեզմանի զապականութեան իշխանութիւն ի
բաց քայքայեալ՝ մեզ զանապականութիւն
պարգեւեաց: Եւ վասն այնորիկ ասեմք զերից
սրբասացութիւնն՝ սուրբ Աստուած, սուրբ
հօրս, սուրբ անմահ որ խաչեցար վասն մեր,
երեք սրբասացութեամբք Երրորդութեանն դի-
մօք, և միով աստուածութեամբ, և անմա-
հութեամբ, և հօր և հոգւոյն սրբոյ՝ խաչեալն
առանց այլ երեւմամբ ի մի յէութենէն, զո-
ղորմութիւն հայցեմք: Քանզի առաքելական
Եկեղեցի այս բարբառով և ձեով միշտ պար-
ծի. զի ի ժամ պատարագի զհաբանական

զգրուակն ի դէմն Հօր արարեալն՝ երիցս սուրբն ասելով միով տէրութեամբ ընդ Հօր և ընդ Հօգեոյն սրբոյ՝ զեկեալն և զգալոցն ի բարձունքս արքայ փառաւորեալ գոչէ. և աստ թէ խաչեալ ասեմք՝ մի՛ զարմանար, քանզի զնա զչարչարանսն իւր փառս կոչէր: Իսկ յետ այլ բանից այսպէս զրեալ էր, թէ մեք զմարմնոյն մեռանել ձեզ զրոգք ցուցանեմք. եթէ՛ Մարդ Յիսուս Բրիստոս որ եղ զանձնս փրկանս և եթէ Յիսուս Բրիստոս որ մեռանս մահաւանդ թէ յարուցեալ իսկ է, և թէ զՅիսուս Բրիստոս զխաչեցեալն խնդրէք. և թէ խաչեցաւ ի մերմէ տկարութենէ, և թէ Մարդ Յիսուս Բրիստոս և այլ այսպիսիս ուր ինքն Յիսուս Բրիստոս ըստ խոնարհութեանս մերոյ ցուցեալ լինի: Արդ՝ նախ զայս հարցանեմք. մինչ այդպէս զՈրդի երկուս ասել սիրէք, և զԵրրորդութիւն չորրորդութիւնն մտացածին ստեղծանէք՝ Յիսուս Բրիստոս անունդ: ու ինքն ըստ մեր զկիրս նշանակէ, զըստ տնտեսութեանն կամ զքանչեւագործութեանն առ նմին՝ այլ ոք Որդի Աստուծոյ կամ Բան Աստուած գտանէք. և թէ որպէս ի վերայ մարմնոյն լոկ որոշեցէք ասել զՅիսուս Բրիստոս. միշտ և կամ մի՛ ուրեք կարիցէք ցուցանել սոսկ ի վերայ մարմնոյն: Իսկ եթէ լսիցես մարմին Բրիստոսէ, մի՛թէ օտար իցէ այս ձայն յայնմանէ, որ ասեն թէ՛ Բանն մարմին եղև. այլ քաւ: ոչ զանապան բայց մի, և թէ ոչ այսպէս կարծես՝ լուրս զԲրիստոս զիտել մարմնով ասեն զիրք, և Բրիստոսի չարչարելն մարմնով. արդ՝ թէ ըստ քո ասելոյդ Յիսուս Բրիստոս մարմնով ասիր, նորին մարմնոյ, այլ մարմին որպէս էր արդեօք՝ մարմին ի մարմն ի եղեալ, մի որով չարչարէրն և միւս մարմին Բրիստոս որ ի ներքսն. և այսպէս իմանալն ի պառաւանց ձգտեալ տանի, այլ մի լիցի այդպէս իմանալ զքարոզութիւն առաքելոցն. զի որ ի ձէնջ կամեցեալ բռնաձգել ի վերայ մարմնոյն զՅիսուս Բրիստոս անունդ՝ նոյն ցուցաւ ի մեծութեան տկանատեսից Որդի Աստուծոյ և Բանն Աստուծոյ. այսչափ ինչ զրեցաւ, ասէ, զի հաւատացէք, թէ Յիսուս քրիստոս է Որդի Աստուծոյ. և թէ՛ Որ փոխացն զմեզ յարքայութիւն Որդւոյ սիրելոյ իւրոյ, որով ունիմք զբաւութիւն արեամբ նոս

րա՝ զԹողութիւն մեզաց մարմնով նորա, որ է պատկեր աներեւութին Աստուծոյ. և թէ՛ Բրիստոս ըստ մարմնոյ, որ է ի վերայ ամենայնի Աստուած. և թէ՛ Որ էրն ի սկզբանէ, զորմէ լուսքն, որում տկանատեսն իսկ եղաք՝ ընդ որ հայեցաքն և ձեռք մեր շօշափեցին զԲանն կենաց, թողից՝ ասել զԽութիւն այսպէս բանից, որ ի նոր կտակարանս, վասն խօսից բազմանալոյ: Ապա հաւատացոյն տեղեկացիր, թէ Բրիստոս Յիսուս զԲանն Աստուած մարդկացեալ կոչեն զիրք, որպէս և սուրբ Ժողովն Նիկիա տաացին, թէ ճշտաւ կտակարեւապէս ի Մարիամայ հոգւով՝ ըստ այնմ թէ հոգի երեսաց մերոց Տէր Բրիստոս և որովն հոգի և միտք և ամենայն մարդկայինս և ծնուին կոչեցաւ Յիսուս Բրիստոս: Եւ Պօղոս ասէ. Ոչ զայլ ոք ի մօտ եղեալ ձեզ զիտել, բայց միայն զՅիսուս Բրիստոս և զնոյն խաչեալ, ապա մի՛ մեռեալ և մի՛ իմանալ ի ձէնջ, զի առասպելաբանի: Բայց ևս առաւելագոյն տարօրէնութիւն մեկնութեամբս արարելով ի ձէնջ իմանի, թէ վասն երկուց և մի բնութեանց Աստուծոյ ի նախագրին օրինակեցաւ. Հրամայեցաւ, ասէ, երկուս հաւս առնուր, և ամենս խեցեղէնս և փայտ նոճի և կարմիր և զօպայ և զենուզ զմի հաւն յաման խեցեղէն՝ որ գուշակեցաւ ի ձէնջ այն մարդոյն բնութիւն, և զմիւսն՝ լծացեալ յարեան հաւուն սպանելոյ, դիցեն ի վերայ զփայտ և զայլսն և արձակեցեն ի դաշտսն՝ այն զԱստուծոյն բնութիւն ասացէք, և այժմ քաջ միտ դիք ձերում մեկնութեանդ: Պօղոս զբերէ յԵրրայեցւոցն՝ յիշեցուցանելով նոցա զխորանն և զնորին զկահ և զԺողովուրդն, և զարեան սրսկումն ի վերայ նոցա, և ասէ, թէ ամենեքեան արեամբն սրբէին, զի վասն մաքրելոյ արիւնն ցանիւր զնոքօք. ապա և ըստ ձեր ասիրտան լեզուի՝ բնութիւն Աստուծոյն Բանի ի մարդոյն բնութիւն շրջեցաւ, և նորա արեամբն լծացեալ ի նմանէ, որոյ եղև առնուլ զանապակածութիւն և զհոգւոյն սրբոյ զմաքրութիւն, նմա որ յեւութենէն Հօր էր. և այսպիսի բանք ում ոչ շարժեսցին արեօօր՝ զկարծիս տալ նմա իւր զփրկութիւն ի մարդոյն հայցել: Նոյնպէս և վասն նոխադայն թէ որ զնաւն մարդոյն բնութիւն էր, և կենդանւոյն յորոյ ձեռս ի վերայ եղեալ և զանօրէնու

Թիւնս և զմեզս ի վերայն ասացեալ և նորա-
յինքն առեալ Բանին Աստուծոյ բնութիւն
էր, ապա և բոտ ձեզ աստուածութեամբն իւ-
րով զմեզս մեր վերացոյց, և ստեալ եղև Պո-
ղոս, որ ասացն թէ զմեզս մեր մարմնով իւրով
վերացոյց ի խաչապայտին. Եւ զորոյ զէութիւնն
ի վշտաց վերագոյն կամիք ասել՝ զայն Էութիւն
ընդ մեզօք և ընդ ամբարշտութեամբ ասացէք.
այլ քան և մի լիցի այդպէս զարհուրելիս իմա-
նալ ի Ղեւտականին գրեալսն: Զանգի երկօք
հաւուքն առելովք միովն նշանակեալ լինի Որդին
Աստուծոյ մարգացեալ, և միովն մեք մարդի-
կրս. սրբ՝ սպանաւ Որդին Աստուծոյ մարգա-
ցեալ իմ մահուամբն: որպէս վերագոյնն ասա-
ցաք, և արեամբ նորա թացեալ մեք դառք
զփրկութիւնս և յայնժամ ասացան ի մեզ ա-
նապականութիւն՝ որ է նոճի անփոյտ փայտն,
և զորայն՝ որ է ի չօգւոյն սրբոյ ի մեզ մաք-
րութիւնս և կարմիրն՝ զչնորհա զորեզորու-
թեանն Աստուծոյ, և կատարեցաւ բան մար-
գարէին, թէ անդ եղիցի ուրախութիւն հա-
ւուցոյ այսինքն մարդկանս: Եղինպէս և նոխալն,
յորոյ վերայ մի հաւն էր, զնաւա Արդ՝ Զրիստոս
Եիսուս Տէր զնաւ բոտ մարմնապէս, բազում
անգամ ասացաք, և արձակումն փիճակն ան-
կաւ ի վերայ մեր, զի փիճակեալ մեզ զընտրեա-
լիս մասն մեղացն թողութեանն՝ և առնողս նո-
խալն զանօրէնութիւն որդւոցն Դարայելի, ա-
սացելովքն առաջնորդովքն եկեղեցւոյ՝ որչափ
նոցա այն շնորհեցաւ ընդ ոմանց զհամարսն
տալ, և որոց կամին յետ մկրտութեան թո-
ղուլ զմեզս: Դսկ անապատն եկեղեցի հեթա-
նոցաց, աւազանաւն ծաղկեալ, զոր Եսային
ասէ. Ենծաացէ անապատն, և ծաղկէ որպէս
շուշան անապատն Եորդանանու: Եւ այս ոչ
թուի քեզ Եկեղեցի առաքելական յորում
մկրտութիւն է: Բայց թէ ի վերայ Բանին
մարմնացելոյ կամի որ ասել՝ մի և զնոյն պար-
տի իմանալ զորս նշանակեալ փիճակաւն զնա-
նի զիմն, մի և զնոյն յարուցեալն, որ բարձի-
չքն եղև դժօխոց խայթոցաւն, և զընդաձմէ
հօր նստեալն. ապա և երկուս իմանալ զնա բոտ
երկուց նոխազացն, յանաստուածից դասուցն
կացուցանէ: Բայց առաջիկայ բանս թուի
մեզ իմանալ յաւանդութենէ, առաքելոցն ի բաց
փոխումն. զի նշանակեալս ասէ այսպէս թէ՝

զսուրբ Հոգին՝ զմիայն զհօրն, զթագաւորն
թագաւորաց և զՏէրն տէրանց, որ միայն
ունի զանմահութիւն բնակեալ ի լոյս անմատոյց,
զոր ոչն որ ետես ի մարդկանէ, և ոչ տեսա-
նել կարող է՝ ձեզ յայտնի լիցի մեք առանց
չարչարանաց և մահու ասեմք: Արդ՝ զսուրբ
զՀոգին և զՀայր զԱստուած ոչ մարմնացեալ
ասել քրիստոնէից յայտնի է ամենեցուն,
որպէս ցուցաքն, և թէ ասէ որ՝ նզովեալ է.
բայց ձեր վայդ ասել, զի զԱստուածն Բանէ
է առանց չարչարանաց՝ և մահու զնա ցու-
ցանելն զեկոյց: Արդ՝ որպէս ասէք, թէ ոչ
երեւցաւ և ոչ չարչարեցաւ, և ոչ մեռաւ՝
է զի և ոչ մարդոյն զոր ասէք ի կուսէն ծը-
նելոյ՝ Աստուածն Բան ի յարելութիւնն ոչ ե-
ղև. քանզի որպէս այն ոչ, և այս ոչ, արդ
սուրբն զայն կոյս աստուածածին զի ասեմք՝
զի նորա ուրեմն սոսկ մարդ լինի ծնեալ,
երեւելի, չարչարելի և մահկանացու, և հրէիցն
բարբառոյ առ ի ստուգել՝ թէ Դու մարդ ես և
զանձն քո Աստուած առնես. այլ և ուրեմն ի մահ
մարդոյ մկրտիք, քանզի ի նորա մահն մկրտիք,
և զմարդ պաշտեն երկնաւորքն և երկրաւորքն՝
ի ծուներ կրկնելն Եիսուսի Զրիստոսի և ստե-
ցին ուրեմն առաքեալքն՝ զնա զորով Որդի Աս-
տուծոյ և մանաւանդ ի ձեր ասելոյդ, և
Փիլիպպոս վրիպեցոյց զնեքինին Ծապեաւ, թէ
իրեւ զոչխար ի սպանդ վարեցաւ, որոյ զազ-
գատոհմն ոչ որ կարէ պատմել, և նա զհա-
ւատայն բարբառէր, թէ Եիսուս Զրիստոս է
Որդի Աստուծոյ, և ինքն զնոյն այլոց քարո-
ղեաց: Բայց ստեցին մարգարէքն և առաքեալ-
քն, այլ այնք, որ ի ճշմարտութենէ թիւրեալք
են. քանզի Որդին Աստուծոյ մարգարէիւք
ասէ, թէ գաայ այնոցիկ, ուք զիս ոչ խնդրէին,
յայտնի եղէ յայնց, որ զլինէն ոչ հարցանէին,
և Ծրեւելի ի Հրէաստանի Աստուած, և Աս-
տուած մեր յայտնապէս եկեցէ. և սա է
Աստուած մեր, ընդ որում ոչ համարեցի այլ
որ, որ եղիտ ամենայն զիմաստութեան ծանա-
պարհս, և ետ զնա Դարայելի, յետ այսորիկ
յաշխարհի երեւցաւ և ընդ մարդիկն շրջե-
ցաւ. և եթէ Կոչեցի անուն նորա Իմանուէլ,
այսինքն ընդ մեզ Աստուած, և Սիմէօն թէ Տե-
սիս աչք իմ զփրկութիւն Զոր զլոյսդ յայտնեալ
ազգաց. և Եովհաննէս, թէ Կեանքն յայտ-

նեցան և տեսաք և վկայեմք զի որ էրն առ ձոր և երևեցաւ մեզ: Եւ դարձեալ՝ զԱստուած ոչ որ ետես թոյց Միածին Որդին որ է ի ծոց ձորս՝ նա պատմեաց մեզ՝ որ ասէին, թէ Ելի ի ձորէ և եկի յաշխարհս և թէ՛ Որ ետեսն զիս՝ ետես զհայր իմ և ամենայն իսկ մարդարեական և առաքելական ձայնք զնոյն պատմեն: Արդ յայտնի լիցի ձեզ թէ և երևեցաւ քանդի մեք նոցա քաջ հաւատամք, և աքաւ այսպէս պատմեն: Եւ որպէս յիշատակեցաւ ի մէջ չարչարիլ և մեռանել՝ սակաւութ և այժմ՝ ցուցցուք ի վաղձան աւուրցս խոսել Որդւոջն, ասէ՛, զորոյ մեծութիւնն յաջորդք բանիցն ցուցանեն. Որդւոջն խօսեցաւ չայր և Աստուած Որդին վասն ամենեցուն զմահ ճաշակեաց: Եւ որ ի կերպարանս Աստուծոյ էր՝ նա հնազանդ եղև խաչի և մահու. և զիմի յերկարարանեցուք ինքն չարչարելովն որով զփորձն էա՞ն՝ նա է փորձաւորաց օգնական և Աստուած, և մեք կարացեալքս զնա տեսանել, այսպէս և չարչարեցաւ և որով և ի դժոխս յայտնեցաւ ողոցն՝ նովիմք և մեռաւ. և Աստուած ըստ իս եղեալն, և ետ պատերազմ և պարտեաց զմահ և զապականութիւն՝ զմեր թշնամին աւերեալ, զգժոխն որպէս ասացաքն, և ըստ որում՝ յառաջ քան զչարչարանն մարդկան երևեցաւ՝ այնպէս յայտնեցաւ և հրեշտակաց, և վասն այնորիկ նոյն վերացելոյն փառք սպասաւորեալ ստորնայքս բարբառէին ի վերինն, առ իշխանութիւնս և պետութիւնս՝ համբառնալ զգործնան ի վեր, զի մացէ թագաւորն փառաց, որք զարմացեալք վասն թանձրացելոյն մարդկային մարմնովն հարցանէին. Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց, և անդէն լուեալ թէ՛ Տէր հզոր գործութեամբ իւրով, Տէր հզոր ի պատերազմի և իբրև անհրեշտանդեալ իմն իշխանութեանցն, և իբր թէ յերկրէ ի վեր երթալն աստուծոս նոյն հրեշտան, և իւրեանց հարցումն լսէին դարձեալ զնոյն ինքն է որ թագաւորն փառաց: Թաւ ինձ թէ և զվիրայն անդ ումնք հարցանէին, թէ զի՞նչ են վերքդ ի ներքոյ ձեռացդ, յորմէ պատասխանի եղեալ՝ Զորս վիրաւորեցայ ասէ, ի տան սիրելոյն, որոյ տունն մեք իսկ եմք: Արդ ո՞չ զարմանայցես ընդ յայտնի պատմութիւնս հոգւոյն սրբոյ, և ի Պօղոսէ զասա-

ցեալսն վասն բազմաստուածութեանն և կոպտաշատութեանն ի բաց բառնալոյ՝ այնու ուրանաս զմարդկանայն Փրկչին մերոյ, ապա թէ ոչ՝ հաւանել այսմ ձայնի, ի բաց հալածեցի ի մէջ մարդաշատութիւն և չորրորդութիւն, և միշտ աստուածաշատութիւն պատուեցի երկրպագութեամբ սրբոյ Երրորդութեանն, և մի լիցի ի մահ մարդոյ մկրտել մեզ, այլ Աստուծոյ մարդացելոյ: Իսկ զինի այսպիսի խոստովանութեանն ասացէք՝ ի՞նչ ցանկ զնա ի փայտէն և Աստուածընկալ գերեզմանի դնել, և իւր զինքն յարուցեալ, արդ, որպէս ասացէքն, թէ մեռեալն Աստուած չէր՝ գերեզմանն աստուածընկալ սրպէս էր. և կամ մինչ մեռաւ ոչ ինքն՝ զիարդ յառնէր. և ահա զասացեալդ զեղիս և ոչ յայտնիս՝ ասելի է: Բայց ոչ նուազ ըստ այլոցդ զարմացումն մեզ և աւարտման խօսք բերեն, թէ զայ դատել զկենդանիս և զմեռեալս և զդատաստանս իւր ոչ յայտնեաց ումեք: Արդեօք ո՞չ սպառնացաւ հրով այրել զհերձուածոցս և զամենայն չարագործս՝ ուր խաւարն և անքուն որդնն, զոր ի սկզբանէն պատրաստեաց սատանայի: Եւ արդ՝ զի զի՞նչ ըստ կամաց և մտաց գնացելոցն զանհաւատութեանն հաւատասցուք, և խառնակ գործովք պղծութեան մարդիկ վարեցին, զի որպէս ասէքդ՝ մինչ զդատաստանն ոչ յայտնեաց, չիմանի զիւրաքանչիւր գործոց առնուլ չարին և բարեղն, և ահա օրինադրութիւնդ լինի առաջնորդ լինելի խաւարն արտաքին: Այլ ո՞վ այդպէս յայտնեաց զդատաստանս իւր Որդին Մարդոյ, զոր ընդ աջն ձորն ետես Ստեփաննոս, ի վերայ ուղղահաւատիցն և բարեգործաց՝ զարքայութիւնն իւր և խոտորելոյ ի հերձուածս և պղծեալ ի գործս ըստ սատանայի՝ զնմա պատրաստեալ զգեհեանն, և ինքն է թագաւոր, որոյ արքայութեանն վաղձանն ոչ գոյ, Բայց հաւանեալ ընդ իս ասել, մանաւանդ թէ ընդ Պօղոսի՝ անքննելի զդատաստանս նորա, և այսպիսի ինչ է ասելս՝ հրով ասաց, և խաւարաւ, և անքուն որդամբ տանջել ընդ սատանայի զմեղաւորս, և հրոյ բնութիւն լուսաւոր իցէ, իսկ նա խաւարային, և ոգի հրոյ՝ տանջման անըմբռնելի: Իսկ սատանայ ոգի է և տանջի նովաւ ընդ մարմնաւորս, և որդն կենդանի է մարմնաւոր,

յորմէ քուէն և հանգիստ բարձեալ՝ ընդ հրով
վրէժխնդիր է։ միշտ առտելով զայնս որ անդրն
Իսկ հուր՝ այլիչ վրէժաւորութիցն և պարա-
լիչ որդանն և այլք այսպիսիք՝ յորմէ յոր-
թին միտք մտադրոյ։ Իսկ մինչ զատաստանք
նորս և զործք անքննելի են՝ որչափ առտել
զատաստան և հազմին ամենայնիւ Բայց զզա-
տաստանս եւք ոչ յայտնեաց։ զոր ի ՅԻՄԼ՝ սաղ-
մոմն՝ ասաց՝ ան օրինաւ որս և հեթանոսս
այն պատշաճեցաւ։ Արդ՝ զանքննելին ոչ քնն-
եցուցուք։ քանզի անքննելի մարգարէին՝ ձայ-
նակցեցուք՝ ծածուկքն՝ Տեառն Աստուծոյ
յայտնելն մեզ Եւ այսպէս կարողութիւն հաւա-
տոյն ի մեզ սեղեկացի ընդգէմ կայ ստիկնս որ ի
սկզբանէն դժնդակութիւնն բռնաձգող ի վատ
ամբարշտութիւն ի բաց մկեացի ի հօտէ Բրիս-
տոսի։ զի գնշանսն բռնեալ խնդրողք հրեա-
կանքինս որոց զայնմակցութիւնն դիւրաբերելի
և մարդկային իմաստութեամբ հասու լինել
կամեցողք նմա՝ հեթանոսականք։ զորս յիմա-
րութիւն ըմբռնէ։ Բայց յեկեղեցւոյ Աստու-
ծոյ միշտ քարոզի և քարոզեացի խաշնալն
Բրիստոս և սն չէ դիւրապիրծ։ կամ վրի-
պեցուցանող շաւիղ ի սուրբ Երրորդութեանն
այլ առաքելոյ՝ ձայնակից առնէ և նորին աշա-
կերտս զմեզ գործէ։ յէ՛ բարեաց[ց] անկատար
վերացք ընդ իս սրագոյն զհայեցեալ ծաղ ի սահ-
ման անուն սրբոյ Երրորդութեանն զոր Պօղոսն
փորձապետեաց։ քանզի նա մեզ զայն աւան-
դեաց զոր և ինքն ընկալուէ և զրէ գնոյն
Հոսովմայեցոյոյ։ Աղաչեմ զձեզ ասէ ի ձեռն
Տեառն մերոյ Եփեսոսի Բրիստոսի և սիրոյ
Հոգւոյն՝ պատեհապատկից լինել ինձ յաղօթս
առ Աստուած։ Աստուած և Տէր Եփեսոս Բը-
րիստոս և Հոգին սուրբ՝ յայտնի զսրբոյ Եր-
րորդութեանն ուսուցեալ զանունս Եւ դարձեալ
Կորնթացեոցն։ Եւորհք Տեառն մերոյ Եփեսոսի
Բրիստոսի և սէրն Աստուծոյ և հաղորդու-
թիւն Հոգւոյն սրբոյ։ Եւ Եփեսացեացն։ Օրհ-
նեալ է Աստուած և Հայր Տեառն մերոյ Եփ-
եսոսի Բրիստոսի և ի վերայ երեք թէ՛ որով
կնքեցայք Հոգւովն սրբով։ Եւ առ Տիտոս թէ
Մարգարտութիւն Փրկչին մերոյ Աստուծոյ
յայտնեցաւ և նորոգութեան Հոգւոյն սրբոյ
զոր եհնդ ի մեզ ի ձեռն Տեառն մերոյ Եփեսոսի
Բրիստոսի և զրէ թէ՛ ամենայն իսկ առաքե-

լական կտակարանք լի են այսու բարբառով
յոր անուն հրաման առաք մկրտել և փառա-
բանել զսուրբ Երրորդութիւնն միով երկրպա-
ղութեամբ՝ զնոյն առաքելոցն մի աւետարա-
նութիւն սերմանեաց երկոյս երանեանն սուրբ
Գրիգորիոս Թագեղանն վիճակիս։ Ապա թէ՛
ընդէր առմբ տեղի Երրորդութեան պատառել
զեկեղեցիս Աստուծոյ զորս Որդին Աստուծոյ
ժողովեաց զոչնորս ի մի գաւ ի թ մի՛ ոք ի մէջ
երկեսցի Մարմն ի Արիւթ ի զօտար հուր
մատուցանելով անհատաւորութեամբ զի մի
հրատուոր լիցուք։ զմեզ վերստին զերկն ի
Քրիստոս մի անարգեացուք այլաձեով զհաւատ
զի մի՛ զնոյն ան առ քանան զանէձսն յորոշո-
ղէն զօղիսն ընդ այժեացն լիցուք մեք։ քանզի
ընդ մեզ է ձայնդ։ Եւ քո Մխիթար որ կա-
ցեալդ եւ զլուխ Ամարասու եկեղեցւոյն և զնոյն
հաւատ ունոր և դաւակ բարեխօս առ Բրիս-
տոս Աստուած՝ փասն մեզ ժառանգակից նմա
եղանիւ մի՛ գուցէ լուիցեմք թէ զուք դաւակ
քանանու ծառայելոյն մեղաց։ և ոչ Յուդայի
խոտաժանսոյի՝ և հրամայեցեմք կտրել ընդ
մէջ և դման և զրոժին ընդ կեղծաւորսն
առնուր թէ որչիք այնց հարանց եմք որք
անգատանն յառաքելոցն՝ զհաւատս պինդ
կաղցուք և մի բռն ընդ ջուր խառնելով ի
նմանութիւն անխաղախ կաթինն արասցուք
զի որոյ անուամբ մեք պարծիմք։ նա իսկ չա-
րախօս լինի զմէջ առ երկնաւոր Հօրն։ Այլ
և ոչ յղովութիւն ամբողից հրապուրեցուք
բայց ըստ առաւիղին խրատու մի միտել ընդ բա-
զումս ի չարիւ։ Ընդ ութ ոգին տապանափակ
լինել ջանապուք ի բազմաժողովն ձգողաց զՔրի-
ստոսեցոյն պատահաս։ ընդ Ղովտայ զերծանելն
հրակէզն անձրեաց՝ ընդ երկուցն ի պարգեա-
կանն մտանել յաշխարհ ի վեց հարիւր հա-
զարն տապաւտելոց։ քանզի և այժմ ցանդ բար-
բառի զերկնս հնչեցուցանելով ասէ։ Մի՛ երկն-
չիւր հօտ փոքրիկ զի հաճեցաւ Հայր ձեր ապ ձեզ
զարքայութիւն երկնից և զամառնալսն յայս-
ցանէ յորդորեացուք ի նոյն։ Բայց մեք որպէս
ընկալաքն երկրագոյնութեամբ պատուել զսուրբ
Երրորդութիւնն՝ առանց թերահաւատելոյ ու-
նիմք և կալցուք մինչև յաւիտեանս խորշե-
լով յամենայն եղբօրէ որ յայս ստահակ իցէ։